

Laste üleskasvatamine on ka saavutus

Sündimuse suurendamiseks rakendame emapalka, kuid oma vaimusilmas näeme eneseteostusvõimalust ikka ainult koduvälises elus. Korralike laste üleskasvatamine meile saavutusena ei tundu. Lapsed arvame hea hariduse saavat ainult mõne Tallinna või Tartu eliitkooli euroremonditud kivimüüride vahel, kus õpetajal jääb õpilasega inimlikuks üks ühele kontaktiks aega keskmiselt paar minutit päevas.

Naiste õiguste eest ja jõmmide vastu võitlemine on avalikule diskussioonile samavõrd omane kui blondi-naljad kitsas ringis. Oma iidolites imetleme salamisi ikka nende rikkust ja tugevust, mitte avatust ja headust. Ometi peaks ju meestele pimesi emotsionaalse idiootsuse omistamine (jõmmid) olema täpselt sama rumal kui naiste kujutamine intellektuaalsete idiootidena (blondid). Aga selline teemakäsitlus on maskuliinses ühiskonnas tabu. See tunduks kurtmisena, mis pole ju mehelik. Nii me edasi jõmmimegi – maja, auto jne. Mõnel ka alimendid, sest konfliktsituatsioonis on kohtu tavaks jätta lapsed ikka ema kasvatada ning anda isale õigus veeta nendega paar tundi nädalas (selmet see talle kohustuseks seada). Selle kõige keskelt harva ringi vaadates jõuame ainult imeks panna, miks suitsiide Eesti meeste seas nii palju esineb.

Ülaltoodu ei tähenda, nagu poleks materiaalsed vahendid sotsiaalse väärtuse loomisel vajalikud. On küll ja kuidas veel. Aga mitte ainult – pilt on tasakaalust väljas. Ühiskond ei liigu administratiivsete vahenditega kättenäidatud suunas, kui selle liikmeteni pole jõudnud liikumise mõtte ning juhtimises puudub empaatia ja mis kõige olulisem, liidrite (NB! mitte ainult poliitikute) endi eeskuju.

Me ei saa keeluga välistada näiteks eliitkoolide teket. Kuid me saame pakkuda informeeritud valikuid ja olla sallimatud igasuguse lahterdamise ning ühiskonda killustavate kunstlike barjääride suhtes. Näiteks hariduses saame me (lisaks tasuta kooliharidusele kui sellisele) tagada õpilastele ka võimaluse langetada võimalikult informeeritud otsuseid, hoides spetsialiseerumisvalikud kauem lahti. On ju eksimise seisukohalt üsna oluline, kas näiteks elukutse valik peab olema põhimõtteliselt tehtud 15-, 17- või 19-aastaselt. Nii mõneski arenenud riigis toimub spetsialiseerumine varem (eelkõige majanduslikel kaalutlustel) ja kooligi minnakse viieselt. Nii lõpetab uus põlvkond (üli)kooli ja astub ka maksumaksjate ringi 2-3 aastat varem kui Eestis. Ometi see majanduslik efekt kaob, sest otsuste tase, mida selline põlvkond langetab, on kehvem – valikud tehakse ebaküpselt ja elukogemuseta. Nii et tasub mõelda, enne kui väliskogemust taas vaimustunult kopeerima hakata.

Hea näide barjääride lammutamisest ja võrdsete võimaluste tekkest kõigile on meil olnud riigisiseste kõnehindade ühtlustamine ja kogu riiki katva kaasaegse võrguühenduse loomine. Me oleme selle kasuks otsustanud, kuigi puhtökonomiliselt on kõneminuti omahind näiteks Antslas ilmselt kõrgem kui Tallinnas. Üldkättesaadav võrguühendus kogu riiki katva infrastruktuuri osana ei ole aga tänasele Eestile mitte kõige tähtsusetum konkurentsieelis. Ometi vaatame me hariduse rahastamist ainult muutuvkulude prisma kaudu (pearaha sõltub õpilaste arvust) ja suleme rahalistel kaalutlustel järjest Eesti infrastruktuuri olulisi lülisid – maakooled. Ei kehti ju ainult reegel, et pole lapsi, pole ka kooli. Toimib ka vastupidine ahel: on kool, tulevad ka lapsed.

Käib omagi vanim laps teist aastat ühes neist eliitkoolidest. Koolis, mille vilistlane ka ise olen. Lihtsalt arvasime, et laseme tal sisseastumist proovida, ning rõõm oli suur küll, kui sõelast läbi pääses. Ja tõesti, hea kool on. Kuid vahel poeb siiski kahtlus hinge. Kahtlus, et mine sa tea, mida tänastel lastel 21. sajandil enesega toimetulekuks rohkem vaja läheb: kas tugevaid pro-akadeemilisi teadmisi või maakooli taga metsatukas ravimtaimi korjates omandatud loodus- ja empaatiakogemust.

Guido Viik

Avaldatud: Eesti Päevaleht 23.07.2004